

An illustration of Robinson Crusoe on his raft. He is a bearded man wearing a fur hat and a dark, fur-lined tunic. He holds a long wooden staff or pole. A goat is on the raft, and a colorful parrot (red, blue, and green) is perched on a branch. The raft is on the water, and there are mountains in the background. The scene is set during sunset or sunrise, with a warm, golden light. The text 'robinson crusoë' and 'DANIEL DEFOE' is overlaid on the illustration.

**robinson
crusoë**
DANIEL DEFOE

ANTIK

ROBINSON CRUSOE

I. BÖLÜM

ROBINSON'UN AİLESİ

1632 yılında York şehrinde doğdum. Ülkenin yerlisi olmasalar da iyi bir aileden geliyorum. Babam Bremen'i tanımadığı için ilk önce Hull'a yerleşmiş. Ticaret sayesinde epey mal mülk edinmiş. Ticareti bırakarak York'a yerleştiğinde ise oranın en iyi ailelerinden olan Robinsonlardan gelen annemle evlenmiş. Bu nedenle annemin soyadını taşıyan ilk isimle Robinson Kreutznaer olarak adlandırılmışım, ama soyadı İngiltere'de çok rastlanan harf değişikliklerinden nasibini alarak (Hayır, kendi tercihimizle demek daha doğru olur.) Crusoe olarak değişmiş.

İki ağabeyimden biri ünlü Albay Lockhart'ın komutasındaki "Foot in Flanders" adlı İngiliz alayında yarbaydı ve İspanyollara karşı verilen Dankerk savaşında ölmüştü. Diğer ağabeyime ne olduğunu ise yalnız anne ve babamın bana söyledikleri kadarıyla biliyorum.

Ailenin üçüncü oğlu olarak kafamda çok genç yaşlarda bazı garip fikirler cirit atmaya başlamıştı. Oldukça tutucu olan babam, benim bedava kasaba okulunun verebildiği kadar öğrenim almamı sağlayarak geleceğimi hukuk okumak üzerine şekillendirmişti, ama hayatta beni açık denizlere gitme fikri kadar tatmin eden başka bir şey yoktu. Bu güçlü eğilimim babamın isteği ve emirleri karşısında direnmeme ve annemin, hatta yakın arkadaşlarımla tüm yalvarmalarıyla ikna çabalarına karşı durabilmeme sebep oldu. Bu ölümcül tutkumda, tabiatın vazgeçilmez bir çekimi vardı ki beni doğrudan doğruya önümde uzanan acı ve eziyet dolu günlere itiyordu.

Akıllı ve ağırbaşlı bir adam olan babam, benim bu çok özel yapımı fark ettiğinde bana mükemmel öğütler vermişti. Bir gün beni çekmekte olduğu gut hastalığından dolayı kapandığı odasına çağırarak dostça bir yaklaşımla ileride baba evimden, rahatımdan, ülkemden ve önümdeki servet sahibi olabilme imkânından vazgeçirebilecek bu saf tutkumun nedenlerini bazı suallerle anlamaya çalışmıştı. Bana bu tip maceralara ancak büyük servet sahiplerinin ya da doğayı doğal yolundan çıkararak servet ve şöhret sahibi olmaya çalışanların atıldığını söylemiş, bu işlerin ya beni çok aştığını ya da benim çok altımda kaldığını, çünkü benim yolumun orta yol, yani alt sınıfın en üst seviyesi olduğunu anlatmaya çalışmıştı. Onun tecrübelerine göre orta yolu tutturmak en iyisiydi, çünkü insanca mutluluğu orta karar yaşayarak bulabilirdim.

Ne büyük hayal kırıklıkları ve güçlüklerle karşılaşır ne de sefalet çekerek bir makinenin parçası olurum. Aynı zamanda da gururumdan, lüksümden, hırşımdan ve özentilerimden utanma zeminim olamazdı. Babama göre, krallar bile bazen içine doğdukları ihtişam ve servetten şikâyetçi olur ve sıradan orta sınıf bir adam olarak dünyaya gelmemiş olmanın sıkıntısını yaşarlardı. Bilge kişiler de çok zengin ya da çok fakir olmanın mutluluğun anahtarı olmadığına daima ifade ederlerdi.

Babam beni hayattaki bütün belaların en üst ve en alt sınıftakilerce paylaşıldığına, orta sınıfın ise felaketlerden en az etkilenen ve en az değişime uğrayan sınıf olduğuna ikna etmeye çalıştı. Orta sınıftakiler, bozuk düzende gösteriş ve lüks içinde yaşayanlar ya da aç kalan ağır işçiler gibi aklın veya vücudun sınırlarını zorlayan aksiliklerle karşılaşmazlardı. Babama göre orta yol mutluluk, keyif, barış ve çeşitli el emeği için vardı. İnsanlar orta istasyonda alçakgönüllülüğü, sükûneti, sağlığı, toplumu, bütün uyumlu dönüşümleri, istedikleri zevkleri yakalayabilir ve dünyadan huzur içinde geçip gidebilirlerdi. Orta yolcular ne ellerinin zor işlerle yıpranmış halinden ve kafalarının karışıklığından utanır, ne günlük ekmek

için esir gibi satılmışlıktan yakınır ne de ruhlarını çalan, yoran istismarlardan çekerlerdi. Bu sınıfın insanları üst sınıftakiler gibi başkalarına haset etmez, daha fazlası için adeta şehvetle hırslanmaz, sakın bir tavırla ve vakarla içinde buldukları şartların tadını çıkarır, günlük tecrübeleriyle edindiklerinden makul bir sonuç çıkarıp kendilerini mutlu hissedebilirlerdi.

Daha sonra bana şefkatle baskı uygulayarak genç ve çılgın bir adam olduğumu söyledi. İçinde bulunduğum şartların özelliği ile tüm maceraların yapısı gereği karşılaşılabileceğim güçlükleri kendimi atmamamı, ekmeğimi taştan çıkarmak zorunda olmadığını, öğütlediği yaşam biçimine uygun bir başlangıç yapabilmem için her türlü yardımda bulunacağını ve bütün bunlardan sonra da istediğim mutluluğu yakalayamazsam bunda kendi kaderimin ve yanlışlarımın payı olacağını anlattı. Kısacası beni uyararak evde kalırsam çok iyi şeylerin ve kendi desteğinin beni beklediğini uzun uzun anlatmış oldu. Konuyu kapatırken de ağabeyimi örnek göstererek zamanında onun Benelüks ülkelerinde savaşmaya gitmesine mani olmak için aynı konuşmaları onunla da yaptığını, ama onun tutkularının önüne geçemeyerek kendini orduya ve neticede ölüme atmasını önleyemediğini anlattı. Eğer aptalca bir adım atarsam, Tanrı'nın beni affetmeyeceğini söylemek zorunda olduğunu ve ileride en zor anımda bu öğütlerini hatırlamamın hiçbir işe yaramayacağını ilave etti.

Konuşmasının son bölümünde, o gün için kendisinin bile fark etmediği bir öngöründe bulunmuş olduğunu, özellikle de ağabeyimin ölümünden bahsettiği anlarda yanaklarından süzülen gözyaşlarını tutamadığını ve bu durumda artık devam edemeyeceğini, hatta buna kalbinin dayanamayacağını fark ettim.

Bu öğütler beni gerçekten etkilemişti. Herhalde benim durumumdaki herkesi etkilerdi. Dolayısıyla onun istekleri doğrultusunda uzaklara gitme fikrimden cayarak evde kalmaya karar verdim, ama ne yazık ki birkaç gün bu kararımın silinmesine

yetti. Babamın ısrarları ile daha fazla karşılaşmamak için ona haber vermeden evden kaçıma kararı verdim. Bu kez aceleci davranmayıp annemi her zamanki halinden daha rahat gördüğüm bir anda ona açıldım. Dünyayı görme isteğimin beni her zamankinden daha çok sardığını, babamın bu işe gönülden rıza göstermesinin onun izini olmadan yola koyulmamdan daha iyi olduğunu, artık on sekiz yaşında olduğumdan çıraklık veya avukat asistanlığı için zamanımın geçtiğini ve zaten aklım hep denizde olduğu için o işlerden er veya geç kaçacağımı söyledim. Dolayısıyla tek bir seyahat için babamı ikna etmesi gerektiğine annemi inandırmaya çalıştım. Bu yolculuktan memnun kalmazsam bir daha gitmeyeceğimi ve arada geçen zamanı telafi etmek için iki kat daha fazla çalışacağımı da ilave ettim.

Bu sözlerim annemi hiddetlendirdi. Bu konu hakkında babamla konuşmasının artık bir yararı olmadığını, benim canımı acıtacak hiçbir atılıma babamın müsaade etmeyeceğini ve babamın öğütlerinden sonra hala nasıl böyle bir şey düşünebildiğime şaşıtığını söyledi. Kendisinin sonunda benim mahvolacağımı bildiği için böyle bir destekle bu macerama önyak olamayacağını da ekledi. Bu konuda babam bana arka çıkmazken annemin arkamda olduğunu söylemek çok yanlış olur.

Daha sonraları öğrendiğime göre, annem söylediklerimi babama iletmeyi reddettiği halde her şeyi ona anlatmış ve babam da, “Bu çocuk eğer evde kalsaydı mutlu olabilirdi, ama şimdi dünyanın en çaresiz sefili olma yolunda... Bile bile buna nasıl müsaade edebilirim?” demiş.

II. BÖLÜM

DENİZDE İLK MACERALAR

Başımı alıp kaçtığımda bu konuşmaların üzerinden tam bir yıl geçmişti. Bu arada yapılan türlü iş tekliflerine kulaklarımı tıkadım. Anne ve babamın tutkumun beni götürdüğü yola şiddetle karşı çıkıyor olmalarına da hep içerledim. Bir gün yine amaçsız olarak Hull'e gitmişim. Babasının gemisiyle Londra'ya gidecek olan bir arkadaşım kendilerine katılmamı teklif etti ve bütün denizcilerin aldırılmaz tavrı ile bu yolculuğun bana bedavaya patlayacağını söyledi. Ne annemden ne de babamdan müsaade almadan, "Kimden duyarlarsa duysunlar," diyerek 1 Eylül 1651'de Londra'ya hareket edecek bu gemiye bindim. Sanırım hiçbir genç maceraperestin yaşadığı aksilikler benimkiler kadar erken başlamamış ya da geç bitmemiştir. Gemi Humber'dan çıkar çıkmaz rüzgâr esmeye ve dalgalar ürkütücü bir boyutta yükselmeye başladı. Daha önce hiç denize çıkmadığımdan kendimi bedenen rahatsız hissetmeye ve korkmaya başlamıştım. Artık garip isteklerime uyup anne ve babamın öğütlerini dinlemediğim için babamın gözyaşlarına ve annemin yakarışlarına aldırmayarak bu yolculuğa çıktığım için cezalandırılıyor olduğumu o zamanlar daha katılaşmamış olan yüreğimde hissediyordum.

Bu zaman zarfında fırtına artmıştı ve deniz sonraları daha da beterlerini göreceğim şekilde dalgalanıyordu. Bu durum benim kadar genç ve tecrübesiz bir gemiciyi kötü etkilemeye yetmişti bile. Her yükselişte dalgaların bizi yutacağını, her alçalışta denizin yarılacağını ve bir daha su yüzeyine çıkamayacağımızı sanıyordum. Aklımın bu dengesizlikleri arasında eğer karaya sağ salim ayak basarsak dosdoğru eve gideceğime ve yaşadığım sürece hiçbir

gemiye adım atmayacağıma dair sözler veriyordum. Babamın orta halli yaşamak konusundaki öğütlerinin doğruluğunu, kendisinin karada veya denizde bu tür tehlikelerle karşılaşmadan ne kadar rahat yaşadığını ve eğer canım bağışlanırsa yaptığıma pişman olarak babamın evine dönmeyi düşünüyordum.

Bu akıllı ve uslu düşünceler fırtına sürdüğü sürece devam etti. Bir zaman sonra fırtına dinip deniz sakinleşince bu yolculuğa biraz daha alışmaya başlamıştım. Bununla beraber o gün oldukça berbattım ve akşama doğru hava iyice berraklaşıp rüzgâr tamamen dininceye kadar mide bulantım devam etti. Ertesi gün gökyüzü pırıl pırıl oldu ve güneş o güne dek görmediğim güzellikte ışıldamaya başladı.

Gece iyi uyumuştum ve artık midem bulanmadığı için çok neşeliydim. Hayretle bir gün önce o kadar azgın olan denizin nasıl olup da bu kadar sakinleştiğini anlamaya çalışıyordum. Bu maceraya atılmama neden olan arkadaşım yanıma gelerek, “Selam Bob, çünkü ufak esintide korktun herhalde,” diyerek omzuma vurdu. Buna cevabım, “Ufak bir esinti mi dedin? Berbat bir fırtınaydı o!” olmuştu. “Sen buna fırtına mı diyorsun? Bize iyi bir gemi ile sıkışık olmayan bir alan ver, bak bakalım böyle fırtınalar bir şey diyor mu? Ne de olsa sen daha tatlı su gemicisisin Bob,” dedi. Hikâyemin bu acıklı bölümünü kısa kesecek olursam denizin sükûneti korku ve önyargılarımı silmiş, kendi kendime verdiğim sözlerimi unutarak eski tutkularıma dönmemi sağlamıştı. Gerçi akli başında düşünceler ara ara beni sarıyordu, ama ben onlar sanki birer kâbusmuş gibi hemen onlardan kurtulmaya çalışıyordum. Birinci tehlikeden bir ders çıkartmamıştım, fakat bu seferki hepimiz için çok daha zordu.

Denizdeki altıncı günümüzde Yarmouth deniz yollarına vardık. Rüzgâr karşıdan esiyordu ve hava durgundu. Bu nedenle fırtınadan bu yana çok az yol alabilmıştık. Rüzgâr güneybatıdan estiği için burada demirleyerek rüzgârın yön değiştirmesini bek-

lemek zorundaydık. Newcastle'dan gelen gemiler de bizimle aynı doğal limana demirleyerek nehirden esecek rüzgârı beklemeye başlamıştı.

Eğer bekleseydik nehrin gelgitlerine girip yol alabilirdik, ama rüzgâr geçit vermiyordu. Gemiciler bu duruma aldırıyor, demirimiz iyi ve zincirimiz sağlam olduğundan yiyip içip dinlenmeye bakıyorlardı. Sekizinci günün sabahı rüzgâr arttı ve bizler yelkenleri sıkı sıkı sarıp oraya buraya tıkıştırarak gemi hafiflesin diye bazı yükleri indirdik. Öğlene doğru deniz daha da kabardı. Gemimiz öne doğru eğilmeye başladı. Birçok kez sular doldu boşaldı. İki demirle tutunmaya çalışıyorduk, ama nafileydi ve kablolar arkaya doğru gerilmişti.

Bu arada anlaşılan o ki gerçek bir fırtına ile karşı karşıyaydık. Eski denizciler bile korku ve şaşkınlık içindeydiler. Kaptan tüm hünerlerini kullanarak geminin kurtulması için çırpınırken yanımızdaki kabine girip çıkıyor ve aynı anda kendi kendine yavaşça, "Tanrım bize acı! Kaybolacağız, hepimiz yok olacağız!" diye mırıldanıyordu. Bu ilk çırpınışların arasında sersemlemiştim. Kabinimden dışarıya çıkamıyordum. O sırada neler hissettiğimi şimdi bile ifade edemem. Galiba yaşadığım ilk fırtınada kalbim kaskatı kesilmişti. Ölüm acısı hissetmiyor, sanki bu da geçecekmiş gibi düşünüyordum. Ne zaman ki kaptan kabinime gelip hepimizin kaybolacağını söyledi, işte o anda korku bütün benliğimi sardı. Kabinimden çıktım, hemen dışarıya baktım. Göz gözü görmüyordu. Dalgalar yükseliyor, ardından her üç dört dakikada bir olduğu gibi üzerimize akıyordu. Ne tarafa baksam tehlike görüyordum. Yanımızdan geçen iki yük gemisinin direği kırılıp bordanın üzerine düşmüştü. Gemiciler bağrışarak bir mil ötemizde gitmekte olan bir geminin battığını bildirdiler. Demirleri taramış iki üç gemi daha gelişigüzel sürükleniyordu. Hafif gemilerin işi daha kolay olduğundan tek yelken açarak yanımızdan meçhule doğru geçip gittiler.

Akşama doğru ikinci kaptan ile baş tayfa kaptana pruva direğini kesmemiz gerektiğini, aksi halde batacağımızı bildirdiler. Israrlarıyla pruva direği kesildi. Aynı anda orta direk de gevşeyip titreyerek devrildi ve güverte dümdüz oldu.

Benim genç ve tecrübesiz bir gemici olarak o an içinde bulunduğum durumu herkes kestirebilir. Bunca zaman sonra o an hissettiklerimi hatırlamam gerekirse, güçlü isteklerine yenik düşmüş bir gencin korkularının ilk sefer yaşadığının on katı olduğunu söyleyebilirim. En kötü durum ise daha henüz başlamamıştı. Gemiciler bu kadar kötüsünü ilk kez yaşadıklarını itiraf ettiler. İki de bir de, “Gemi kayıyor!” diye bağışıyorlardı. Ben henüz bu kaynamanın ne anlama geldiğini bilmiyordum. Geminin denizin dibini boylayacağını söylüyorlardı. Bu da yetmiyormuş gibi tayfalarından biri aşağıdan çıkarak geminin su almakta olduğunu söyledi. Ben o anda sersemleyip yere düştüm. Beni kaldırarak hiç değilse suyu boşaltan tulumalarda çalışabileceğimi söylediler. Gerçekten canla başla çalıştım. Bu arada kaptan bize doğru sürüklenmekte olan birkaç kömür yüklü gemiye tehlikede olduğumuzu haber vermek için top atmamız gerektiğini söylediğinde çok şaşırılmıştım. Gemimizin parçalandığını ya da daha korkunç bir şey olduğunu sandım ve o şaşkınlıkla kayıp suyun içine düştüm. Herkes can derdinde olduğu için kimse bana aldırmadı. Neyse ki adamlardan biri ayağıyla beni denize yuvarlanmaktan korudu ve bir müddet sonra kendime geldim.

Çalışmaya devam ettik. Artan su nedeniyle geminin batacağı muhakkaktı, fakat bu sırada fırtına biraz dinmişti. Yine de gemiyi yüzdürerek bir limana sokabilmek gerçekleşemeyecek bir hayaldi. Kaptan top attırarak yardım istemeye devam ediyordu. Bunu gören önümüzdeki küçük bir gemi, yardım için sandalını bize doğru yolladı, ama ne biz o sandala çıkabiliyorduk ne de sandal bize yanaşabiliyordu. Sandaldaki denizciler kendi canları pahasına canla başla küreklere asılıyorlardı. Sonunda geminin arkasından

sallandırdığımız halatı yakalayabildiler ve biz de onları geminin arkasına çekerek sandala atlamayı başardık. O anda gemilerini aramayı bir kenara bırakmış, bizimle birlikte sandalı kuytu bir koya doğru çekmeye çalışıyorlardı. Bu durumda bizim kaptan onların kaptanına durumu izah edebileceğini söyledi. Böylelikle kâh kürekle kâh dalgalarla kuzeye doğru yol alarak Winterton Ness'e kadar gidebildik.

Ayrıralı daha bir çeyrek saat bile olmadan gemimizin battığına şahit olduk ve ben de bir geminin denizde kaynamasının ne demek olduğunu anlamış oldum. Bana, "Gemimiz batıyor!" dediklerinde kendimde ona bakabilecek gücü bulamadım, çünkü başıma gelenleri ve gelecekleri düşünmekten kalbim neredeyse durmuş gibiydi.

Bu şartlarda bile gemicilerimiz var güçleriyle bizi karaya çıkarabilmek için çabalıyorlardı. Dalgalarla boğuşurken aralardan karayı ve kıyıda yardım için koşuşturanları görebildik. Winterton fenerini görmeden karaya yaşanamayacağımızı biliyorduk, çünkü kıyı Cromer'in batısındaydı ve tam oralarda bir çıkıntı yapan kara, rüzgârı biraz olsun kesiyordu. Sonunda güçlükle kıyıya çıkabildik ve oradan da yürüyerek Yarmouth'a vardık. Bahtsız kazazedeler olarak kasabanın yöneticilerinin ve tüccarlarının büyük iyiliklerini gördük. Hatta tüccarlar bizim Hull'a gidebilmemiz için yeterli para yardımında bile bulundular.

Eğer o zaman akıllı davranıp Hull'a yani evime dönseydim herhalde mutlu bir adam olarak yaşardım. Hatta babam bir dana bile kurban edebilirdi, çünkü benim bindiğim geminin battığını duymuş ve boğulmadığımı ancak bir müddet sonra öğrenebilmişti.

Kötü kaderim beni ileriye gitmeye yönlendiriyor, aklım ve önsözlerim evime dönmem için baskı uyguluyordu, fakat ne yazık ki dönmek için kendime söz geçiremiyordum. Beni ilk deneyimimden edindiğim derslere kendimi koruma altına almaya

yönelik düşüncelerime ve akıllı kararlarıma karşı durmaya iten güç, tarif edemediğim bir görünmez dürtüydü.

Başlangıçta beni teşvik eden, yani kaptanın oğlu olan arkadaşım da artık eskisi kadar cesur görünmüyordu. Onunla ancak Yarmouth'a varışımın ikinci ya da üçüncü günü görüşebildim, çünkü hepimizi ayrı bölgelere yerleştirmişlerdi. İlk karşılaştığımızda oldukça kötü ses tonunu ve melankolik görünüşünü fark ettim. Ne yaptığımı sorduktan sonra babasına benim kim olduğumu ve neden gemide bulunduğumu açıkladı. Babası ise sakin bir tavırla, "Bak genç adam sen bir daha denize açılmamalısın ve bu kötü deneyimini de hiçbir zaman denizci olamayacağına dair bir işaret saymalısın," dedi. Merakla, "Neden efendim?" diye sorarak, "Siz de mi artık denize çıkmayacaksınız?" diye ilave ettim. "Bak evladım, bu başka bir şey çünkü kaptanlık benim işim. Dolayısıyla benim denizde olmam görevim gereği, ama duyduğuma göre sen bu yolculuğa deneme amaçlı çıkmışsın. Tanrı sana denizde başına neler gelebileceğini gösterdi ve belki de kutsal kitaptaki Tarış'ın kayığındaki Yunus gibi tüm yaşananlar senin yüzünden oldu. Sen kimsin, nesen? Ne işin vardı bizim gemimizde?" Bunun üzerine sonunda parlamasına neden olan hikâyemi kendisine anlattım. Garip bir şekilde aşırı reaksiyon göstererek, "Tanrım ben ne günah işledim ki bu uğursuzu gemime bindirdin?" diye haykırdı. "Artık bana bin paunt verseler seninle aynı gemiye adımımı atmam," diye de ekledi. Daha sonra sakinleşerek babamın evine dönmemi, Tanrı'nın gazabına uğramayıp kendi ellerimle kendi sonumu hazırlamamamı öğütledi. Ona göre Tanrı benden yana değildi ve eğer bu maceraya atılmakta ısrar edersem, babamın sözleri eninde sonunda gerçekleşecekti.

Bu görüşmeden az sonra da ayrıldık. Kendisine çok az cevap vermiştim, sonra nereye gittiğini de bilmiyordum. Ben ise cebimde çok az para olduğu için karadan Londra'ya hareket ettim. Yol boyunca eve dönüp dönmek konusunda hala kararsızdım.

Eve dönmekten çekinme nedenim komşularımızın benimle alay edeceği düşüncesi idi. Ayrıca yalnız annemin ve babamın değil, herkesin yüzüne bakarken utanacaktım. O günlere geri dönüp baktığımda gençleri böyle zamanlarında yönlendiren nedenlerin aslında ne kadar anlamsız olduğuna defalarca rastlamıştım. Aslında bir suçu işlemekten utanmazken pişman olup dönmekten utanmak budalalıktan başka bir şey değildi.

Gençliğime rağmen dönme ya da gitme konusunda bir müddet kararsız kaldım. Sonunda geri dönme konusundaki isteksizliğimin de yardımı ile zihnimden bütün kötü anılar silindi ve yine bir yolculuğa çıkmaya karar verdim.

Beni babamın evinden uzaklaştırarak çok para kazanma hırslının ardından koşturan, babamın güzel öğütlerine ve yalvarmalarına kulak tıkatan, ne olduğunu bilemediğim o kötü dürtü bana verebileceğim en bahtsız kararı verdirdi. Afrika'ya ya da gemicilerin tabiri ile Gine'ye götürecektir bir gemiye binmemi sağladı.

Bütün maceralarımda yaptığım bir yanlış vardı, o da gemiye gemici gibi değil, cebimdeki paraya güvenerek zengin bir yolcu gibi binmemdi. Hâlbuki gemici olarak binsem belki daha fazla çalışmak zorunda kalırdım, ama bir lostromonun¹ bilgilerini öğrenerek hiç değilse ikinci kaptanlığa kadar yükselebilirdim. Fakat zengin bir centilmen gibi davrandığım için çalışmadım ve hiçbir şey öğrenemedim.

Londra'da ilk defa şansım yaver gitmiş ve iyi bir arkadaş çevresine düşmüştüm. Daha önce Gine'ye yolculuk yapmış ve orada başarılı olduğu için tekrar gitmeye karar vermiş bir kaptanla tanışmıştım. Adam, benim yaşımdan büyük konuşmalarından hoşlanmış olmalı ki bana, kendisine yol arkadaşlığı edersem para ödemeyeceğini ve eğer istersem oralara bir şeyler götürerek alışveriş yapabileceğimi, hatta bundan kazançlı çıkacağımı söylemişti.

1 Gemilerde tayfanın en kıdemlisi. (ç.n.)

Kaptanın dedikleri aklıma yatmıştı. Bu dürüst ve açık sözlü adamla sıkı bir arkadaşlığa girerek birlikte yola çıkmıştım. Kaptanın yol göstermesi ile kırk pauntluk oyuncak ve ıvır zıvır almış, sonra da bunları satarak epey para kazanmıştım. Kırk pauntu ise bana katkıda bulunmak isteyen, arada yazıştığım yakınlarım yollamıştı. Bu yakınlarım sanırım anne ve babamla da temastaydılar ve bir şekilde bu ilk macerama onların da katkısı olmuştu.

Dostum olan kaptanın iyiliği ve dürüstlüğü sayesinde bu seyahatim, bütün maceralarımın içinde en başarılısı olmuştu. Bu arada kaptandan matematik ve gemicilik hakkında çok şey öğrendim. Bir denizcinin bilmesi gereken en sağlam bilgileri, yani gemi yolunun nasıl çizileceğini, gözetlemenin nasıl yapılacağını ondan öğrendim. Bana faydalı bir şeyler öğretmekten mutluluk duyduğu için ben de severek öğreniyordum. Kısacası bu yolculukta hem gemici hem de tüccar olmuşum. Dönüşümde Londra'ya iki buçuk kilo altın tozu getirmiş ve bundan üç yüz paunt kazanmıştım. Bu kadarı daha fazla kazanmak için mahvıma neden olacak derecede hırs göstermeme sebep olmuştu.

Hep beni bulan şanssızlıklar bu yolculukta da peşimi bırakmamış ve aşırı sıcak iklimin etkisi ile sürekli yüksek ateşli bir hastalığa tutulmama neden olmuştu, çünkü başlıca ticaret bölgemiz olan kıyı olağanüstü sıcak bir bölge olan ekvator çizgisinin 15⁰ kuzeyindeydi.

III. BÖLÜM

TUTSAKLIK VE KAÇIŞ

Artık bir Gine tüccarı olma yolunda ilerliyordum. Büyük bir şansızlık eseri dostum olan kaptan, yolculuk dönüşü öldü ve ben bir sonraki yolculuğuma onun yerine geçen ikinci kaptanın yönetiminde çıktım. Bu bir insanoğlunun yapabileceği en talihsiz yolculuklardan biri oldu. Kazandığım üç yüz pauntun sadece yüzünü yanıma almış, iki yüz pauntu da bana çok dürüst davranan kaptanın karısında bırakmıştım. Bu yolculukta da aksilikler peşimizi bırakmadı. Sallee limanından Kanarya Adaları'na doğru yol alırken bir korsan gemisi pupa yelken peşimize takıldı. Ondan kurtulabilmek için biz de direklerimizden kaldırabileceği kadar yelken açtık, fakat korsanlar bize yetişeceklerdi. Savaşmaya karar verdik. Onların on sekiz, bizim ise on iki topumuz vardı. Korsanlar öğlenden sonra bize yetiştiler. Gemimize arkadan vurmaya istiyorlardı. Alabandadan² saldırdılar. Biz de kendimizi savunmak için toplarımızın sekizini o tarafa sıralayarak hepsini aynı anda ateşledik. Biraz uzaklaşmıştı, fakat bizim atışlarımıza toplarıyla ve aşağı yukarı iki yüz kişinin ateşlediği tüfekleriyle karşılık vermeye başladılar. Bütün bunlara karşın bizden kimseye bir şey olmadı. Daha sonra atmış kişinin alt güvertemize çıkmasıyla beden bedene ve silahlı çarpışma başladı. Parçalanan güverte tahtaları, armalarımız, ölen üç adamımız ve sekiz yaralımızla onlara boyun eğmek zorunda kaldık. Hepimiz esir alınarak Mağriplere ait Sallee limanına götürüldük.

2 Geminin omurgasından küpeştesine kadar olan yanlarının su kesiminin üzerinde kalan kısmının iç yüzeyi. (ç.n.)

Oradakilerin bana karşı olan davranışları başlarda ölümcül değildi. Diğerleri gibi İmparator'un sarayına götürülmedim. Korsanların kaptanı beni genç ve uyanık bulduğundan ödül olarak kendine ayırdı. Tüccarlıktan köleliğe düşüş beni ruhen hırpalıyordu. Bu çetin şartlar altında kimsenin bana yardım eli uzatmayışından, babamın ileriye görerek ne kadar doğru söylediğini fark ediyordum. Kim bilir başıma daha neler gelecekti?

Sahibim beni kendi evine yerleştirdiğine göre ileride çıkacağı seferlerde beni de yanında götüreceğini ve bir İspanyol veya Portekiz savaş gemisi saldırısı sonrasında da serbest kalacağımı düşünüyordum. Bu ümidim onun ilk denize açıldığında, beni karada bahçesine bakmakla görevlendirmesiyle son buldu. Dönüşünde de gemiye bakmam şartıyla beni gemideki kamarasında yatırmaya başladı.

Artık kaçıktan başka bir şey düşünemez olmuştum, fakat bu girişimimi gerçekleştirmek için bana yardım edebilecek ne bir İngiliz veya İskoçyalı ne de İrlandalı dostum vardı. Uzun bir süre kaçma ümidiyle yaşadım, fakat uygun bir fırsat yakalayamadım. Aşağı yukarı iki yıl sonra, özgürlüğüme kavuşmak için elime bir fırsat geçti. Sahibim para sıkıntısı çektiğinden gemisini donatmamış ve her zamankinden fazla karada kalmıştı. Bu zaman zarfında geminin filikasıyla balığa çıkarken bir Morisko³ve beni kürek çekmemiz için yanına alıyordu. Balık tutarken gösterdiğim maharet o kadar hoşuna gidiyordu ki ara sıra beni, Morisko ya da akrabalarından bir Mağripli ile beraber kendisine bir kap balık tutmaya gönderiyordu.

Bir sabah erkenden yola çıktık. Hava çok durgundu. Karadan yarım mil bile ayrılmamıştık ki çok koyu bir sis bastırdı ve kıyıyı göremez olduk. Ne tarafa gittiğimizi bilmeden bütün gün ve gece boyunca kürek çekmiştik, fakat karaya yaklaşamıyorduk. En az

3 Endülüs'ün Araplardan İspanyollara geçmesiyle Hristiyan olarak orada kalmış Arap kökenli insanlar. (ç.n.)

iki mil açıktaydık. Elimizden gelen gayreti göstermiştik. Türlü türlü tehlikeler atlattık, nihayet rüzgârın da yardımıyla ertesi gün karaya çıkabildik.

Sahibim bu olaydan etkilenerek ileriye dönük tedbirler almaya karar verdi ve ele geçirmiş olduğu bir İngiliz gemisinden edinilen uzun bir sandalı böyle günler için hazırlatmayı ihmal etmedi. Sandalda pusula ve kumanya bulundurmaya da adet haline getirmemizi istedi. Ayrıca geminin İngiliz bir köle olan marangozuna da bir kamara, kamaranın arkasına ise demir atıp çekecek, dümen tutacak ve yelken açabilecek mürettebatın çalışabileceği bir yer yaptırdı. Kayığa küçük bir yelken takıldı. Kamarası basıktı, ama iki gemici yatağı ve erzakların konabileceği çekmeceleri olan bir masayı rahatlıkla alabiliyordu.

Sahibim, balık tutmaktaki marifetimi göz önüne alarak beni hep yanında götürüyordu. Bir defasında o bölgenin ileri gelen Mağriplilerinden ikisini de alarak çıkmaya karar verdi ve sanırım hem birlikte eğlenmeleri hem de balık tutmaları için sandal gecedden hazırlandı ve erzakla dolduruldu. Bana da sandaldaki barut ve saçmayı hazırlamam için talimat verdi. Sanırım balıkla birlikte kuş avlamaya da niyetliydim.

Hepsini istenilen şekilde düzenleyerek tekneyi temizleyip süsledim. Bayrağını çıkardım ve rahat etmeleri için ne gerekiyorsa yaptım. Derken sahibim yalnız gelerek misafirlerinin işleri çıktığı için gelemeyeceklerini söyledi. Benim her zamanki gibi bir adamı ve genç oğlanı alarak balığa çıkmamı ve akşam yemeğinde misafirlerini ağırlayabilmek için eve balık getirmemi emretti.

Şimdi adeta emrim altında bir gemim vardı. Buralardan kurtulma konusundaki düşüncelerim tekrar harekete geçmişti. Adeta balığa değil de bir yolculuğa çıkmaya hazırlamaya başladım. Tabi nereye gideceğimizi bilmiyordum, ama neresi olursa olsun buradan kurtulacaktım.

Bu arada Mağripliye biraz yiyecek getirmesini, patronumun yediği yiyeceklerden yememizin ayıp olabileceğini söyledim. Safça beni doğrularak üç sepet peksimet ile üç damacana su yükledi. Efendimizin İngilizlerden yağmaladığı şişelerin nerede olduklarını biliyordum. Dolayısıyla Mağripli sahildeyken bu şişeleri de teknemize yerleştirdim. Bunların yanı sıra yanımıza bir miktar balmumu, bir yumak sicim, bir balta, bir testere ve çekiç aldım. Bunların hepsi ileriki günlerde işimize yaradı. Özellikle balmumunu mum yapımında kullandık. Mağriplinin adı İsmail'di, ama "Molla" diye çağırılırdı. Ben de Molla demeye başladım. Ona, "Molla, büyük gemiden barut getirir misin? Teknemizdeki tüfeklerle çulluk vurabiliriz," dedim. Bu sözlerime kanarak, "Olur," deyip deri bir torba içerisinde bir iki kilo barut, biraz da kurşun getirerek sandala yerleştirdi. Bu arada ben de kamarada biraz barut buldum, onu da bir şişenin içine boşalttım. Gereken her şeyi hazırlayınca limandan hareket ettik. Limanın girişindeki kale nöbetçileri bizi tanıdıkları için müsaade ettiler ve biz de açılarak balık avlamaya koyulduk. Rüzgâr kuzey batıdan esiyordu. Hâlbuki biraz güneyden esseydi İspanya kıyılarına, hiç değilse Kadiz Koyu'na varabilirdim. Ama niyetim rüzgâr nereden eserse essin bu iğrenç yerden uzaklaşabilmektir.

Bir süre hiçbir şey yakalayamadan avlandık, çünkü ben Mağripliye göstermeden yakaladıklarımı yukarıya çekmiyordum. Derken efendimizin bizden daha iyi hizmet beklediğini bahane ederek biraz daha açılmayı teklif ettim. Mağripli hiçbir sakınca görmeyerek kabul etti ve kayığın başındaki yelkeni açtı. Üç mil daha açıldıktan sonra durduk. Dümeni çocuğa vererek bir bahane ile Mağriplinin arkasına geçtim, onu şaşırtarak kollarımı arkasından bacalarının altına soktum ve yakalayıp kaldırarak hızla küpeşteden denize fırlatıverdim. Çok iyi bir yüzücü olan Mağripli mantar gibi suyun yüzeyine çıktı. Bir müddet bizi hızla takip etti, kendisini tekneye almam için bana yalvardı. Bunun üzerine ben de kamaradan tüfeği alarak tekneye yaklaşmaması için kafasına